

33. (ESZE)

(Regényrészlet)

– És ugyan hallottál-e repülő tehenről?

– Repülő tehenek nincsenek. A Monthy Pythonban sem.

– Pedig én hallottam egyről! – ESZE előre nyerít a történetén.

Arra késztet, hogy biztassam. Ne csigázza tovább az érdeklődésemet, meséljen. Pápká derűsen és magyarul figyel. ESZÉvel, akárcsak Jermával, anyám nyelvén beszélgetünk. – Ez a tehen az égből érkezik, ahogy mondják, derült égből villámcsapásként. Egy dunántúli kis faluban lakó gazda kihajtja a tehenét a rétre, az valamitől megvadul, és felszalad a község szélén lévő meredek partra. Vissza azonban nem tud jönni, hanem ráugrik egy özvegyasszony szalmatető házára. A tehen az ugrás közben beszakadó padláson keresztül a szobában levő tollas ágyra esik, amely a nem várt vendég súlya alatt összeroskad. Ezek után, mint aki jól végezte dolgát, elnyújtott böggéssel búcsút véve, a nyitott ajtón távozik. Sem a házbelinek, sem a tehennek nem esik baja.

Pápká ESZÉvel hahotázik, velük mosolygok, nem mintha élvezném ezt a gyerekeknek való történetet. ESZE valójában látja, hogy a történeténél idősebb vagyok, én pedig azt látom, hogy ő nem tudja pontosan, hány évesnek szeretném tudni magamat.

– Ő ESZE! A magyar költő. A barátom! Amióta ismerem, azóta anekdotázik!

Pápká ESZÉvel állít haza. Mindketten kapatosak, és a börtáskából palackgarmadát állítanak maguk elé az asztalra. Jerma elszörnyedve pillantgat rájuk, s miután olajbogyót és túrót tesz az asztalra, visszahúzódik a szobájába. Elfoglaltságot talál magának, menten hallatszik a csipkeverő orsók kopogása.

ESZE hórihorgas, pálcasovány és pápkával egykorú költő. Hosszú a haja, minduntalan a szemébe lóg, s olykor vagy a bal, vagy a jobb tenyerével, mintha legyezőt mozgatna, lesöpri az arcát. Amikor iszik, márpedig sokszor emelgeti a vodkás poharat, s aztán gyorsan a sörösüveget, akkor a szája elől el kell a haját húzni. Pápká azt állítja, amikor bemutat neki, hogy ma jött repülővel, a szeptember 23-ai évfordulóra érkező magyar íródelegáció tagja, és hogy sikerült a Művészetek Palotájában rendezett fogadásról kimenteni. Nézze meg, hogyan élünk. Mit érdekelné ESZÉ-t a Független Államok Közössége kollektív szerződése azerbajdzsáni aláírásának évfordulója! A közép-európai, a sajátján kívül egy nyelvet sem beszélő költőt, aki éteri dolgokkal bíbelődik. ESZE mindenre legyint, elhessegeti a kérdéseket és a megállapításokat, pedig azok egyre-másra zúdulnak rá. Ugyan mindegyikre ad választ, de poénokat eszel ki, szövicceket gyárt, amelyek érthetetlenek, vagy a felelete szöges ellentétben áll azzal, ami várható. A repülőútról azt állítja, hosszú, Bakuról, hogy behemót város, véleménye szerint a lányokból semmi sem látszik, az írószövetségi program kínosan terjengős, és Judithról, anyáról, nincs semmi érdemleges mondandója. Budapesten dolgozik, vagy máshol, nem tudja, nem érdeklődik iránta, nem találkoznak.

ESZE azért valamennyivel idősebb pápkánál, s ez a délután előbbre haladásával meglátszik rajta. Jobban össze van gyűrve az arca. Valamerre az Alföldön született, vidéken jár főiskolára, s onnan kerül a fővárosba, könyvtárosnak. A napjait azzal tölti, hogy katalógusokat gyárt. A könyvtáros munkaköri leírása szerint minden könyvet a kezébe vesz, de némelyiknek nem csupán a leltározáshoz szükséges oldalait lapozza fel, hogy a megfelelő bejegyzéseket megtegye, hanem a teljes művet átforgatja. Olvasottsága napról napra gyarapszik. Soványsága ellenére kora ifjúságától pocakot nevel, sörhas az, annak minősíti. Neoavangárd alkotó, aki a népszerűségét klubokban, válogatott olvasótársaságokban és alacsony példányszámú folyóiratok szerkesztőségeiben forgolódva alapozza meg, mígnem megjelennek első versei, amelyeket a nemzedéke tagjainak orra előtt meg-meglebegett. Ezt a nemzedéket a rendszeres kocsmai találkozások és a közös ivások kovácsolják össze. Minél nagyobb ivó valaki, annál nagyobb a hangja, és a rémes viselkedése annál inkább válik szóbeszéd tárgyává. Az ifjak, ahogyan szokás, a személyi igazolványukban hordják a műveik után járó honoráriumról szóló postai értesítéseket, hogy az őket igazoltató rendőröknek bizonyítani tudják, nem köz-

veszélyes munkakerülők, csupán állástalanok. ESZE, hogy vidéki es műveltségét korrigálja és kapcsolatrendszerét szélesítse, olykor, ha a könyvtárból a városban ellátandó feladatot szerez magának, az ELTE-n, az egy egyetem, tartott bölcsészórák némelyikére ül be. Így ismerkedik meg anyával, neki ő Judith, s néhány héttel később közös projektet futtatnak. ESZE – állítja pápká – nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy anya és a neki udvarló pápká a budapesti irodalmi élet ifjúsági tagozatába bejáratossá váljék.

Pápkával barátok. Barátságuk pillére, hogy ESZE orosz szakot végzett, így pápkát könnyen ki tudta segíteni a bonyolult nyelvi helyzetekben. Pápká a feljegyzéseiben felhasznált iratok értelmezésében rászorul a segítségre, napközben felhívja ESZÉT, aki, mintha csak a munkaköre része lenne, a kérdésekre szakszerű válaszokat ad. S a viszonyuk intenzitását az sem csökkenti, hogy a magyar rendszerváltás előtt, az oroszellenes hangulat tetőfokán, ESZE elfelejti az orosz nyelvet, és sem nyilvánosan, sem barátai között nem használja. Hogy érti-e, ha orosz beszédet hall, az is kétséges. Pápká mindezen jól derül, ez az ő, mármint ESZE problémája, neki nincs teendője vele. A barátságuk változatlan. Egy alkalommal, hogy anya munkatársaival a jövedelmekről vitáznak, s nyilvánvalóvá válik, hogy az egyetemeken dolgozók a nyelvismeretük után fizetésekiegészítést kapnak, rákérdez, ugyan neki van-e nyelvpótléka. Jár, persze. Az jár.

Az emlékeikről diskurálnak, egymás szavába vágva tárnak fel általam soha nem hallott eseményeket. Arról, hogy 1988. augusztus 2-án Szigethalmon a magyar katonai vezetés és a szovjet Déli Hadseregcsoport képviselőinek jelenlétében falugyűlésen kéri a helyiek, hogy csökkentsék a katonai gyakorlórepülések keltette zajokat és környezetszennyezést. Politikai felvonulásokról, amelyeken senki sem vehet részt, de valahogy mégis mindent tudnak róla. 1988-ban tízezren tüntetnek március 15-e alkalmából Budapesten. Hogy melyik Diófa utcai vendéglőben lóg le a tányérról a bécsi szelet, s hogyan jelennek meg a romániai koldusok. Lakitelken négyszáz alapító részvételével párttá alakul a Magyar Demokrata Fórum. Novemberben pedig a Szabad Demokraták Szövetsége. Októberben kitör Újvidéken a joghurtforradalom. 88 augusztusában mint találkozik Aradon Grósz Károly és Nicolae Ceaușescu. S novemberben meghal Pióker István sztahanovista. És egyenes adásban miként közvetíti 89 decemberében a rádió a temesvári eseményeket, s hogyan terjed szét a forradalom Romániában. S miként néz ki a legéppisztolyozott

Ceaușescu. A brit sajtó milyen megmosolyogtató hibákkal tudósít az eseményekről, mivel az információikat elsősorban a Tanjug jugoszláv meg az ADN keletnémet hírügynökségtől és a budapesti televíziókból szerzik.

ESZE felidézi a nőket, de erre a témára nem vevő pápká. Arról beszél, bár nem jut eszébe a neve, aki pápká gyerekkori barátja, majd képerkedő volt, és a kilencvenes évek kezdetétől a kétezres évig sokat megfordul Budapesten, s utolsó alkalommal nála hagy egy moldáviai üvegre festett Mária-képet. A gyermekét tartó Szűzanya egyik oldalán egy sárga ruhás asszony áll, Mária anyja. A másikon nagy fejű szamár ólálkodik. Hogy ez a szamár azért került-e oda, mert teherhordó állat, aminek a hátán ült a terhes asszony, vagy csökönyös mivolta révén az e világ rosszaságára utal, az eldönthetetlen. Lehet, veti fel ESZE, pusztán az ikonfestő (férfi volt-e, vagy kölykösen pajkos ifjú?) jószága, amelyet meg kíván örökíteni.

– Nyilván meg szeretett volna ajándékozni téged. De hiszen a ti országotok Mária országa!

– Na és mi hasznunk lett belőle? Rég levette róla a kezét – tárja szét a karját ESZE. Önt mindkettőjüknek, s isznak. ESZE ráadás-ként rágyújt, a vodka előhossa belőle – pápká szerint mint bármelyik magyar értelmiségiből – a láncdohányost.

– Vagy tömjén, vagy dohány! – mormogja. A másik rábólint.

Aztán szó kerül a nőkről, a Pipacsról, ahol pompások voltak a csajszi, és ESZE irigykedve tapasztalta, mennyivel nagyobb az ázsiója Ajaznak, mint neki, de valahogyan egyikőjük sem arra számított, amerre veszik az útjukat a mondatok. Látszik rajtuk, hogy valami mellett mindig elhaladnak, csak éppen én nem tudom, és meglehet, ők sem, hogy mi az, amit ekként elkerülnek. Mi lett a digózókkal? S mi lett a sok Tányával, Tamarával, Olgával és Jeliszavetával, akik az ideiglenesen a térségben tartózkodó hadsereg tisztjeihez feleségül mentek, hogy aztán berendezkedjenek, ha nem is nyugati luxussal, de a Kárpát-medence legkülönbözőbb országaiból származó, mégis a birodalmi ízlést jelenlévővé tevő, lakótelepi öröklakások egyikébe, a felsőbb emeletre, ahonnan rálátni a laktanyára vagy a gyakorlótérre? Egykor a Szovjetuniót megtámadó magyar sereg délceg ifjai erőszakolják végig a sztyeppék asszonyait, miként teszik azt utóbb a Magyarországot felszabadító Vörös Hadsereg tagjai is, de aztán ezt a feladatot az oroszthonból idetelepedő asszonyok vállalják magukra.

Amikor szóbeszéd tárgyává válik, bár sehol sem nyer bizonyosságot, egyre-másra válnak el hites tiszturuktól az érett, habár molett és gilisztaűző varádics főzetével hajukat kiszőkítő nők, de előzőleg magyar, lumpenizálódott szeretőt kutatnak fel, akit aztán a reájuk hátrahagyott lakásba fogadnak, és anyakönyvvezető elé hurcolnak. A nyugati jólétet választják, a gyerek sem kolonc a nyakukon, hiszen rég fölnevelkedett, feketepiacozik vagy farmernadrágokkal, popegyüttesek lemezeivel felpakolva elment valamelyik otthoni egyetemre, s évente egyszer, műszaki cikkekkel felmálházva látogatja meg a szülőket. És ezek a Kátyák és Szvetlánák népszerűvé teszik a borscsot, a csót és a pirogot, testük túrószaaga jelzi, merre téblábolnak a szupermarket polclabirintusában, állampolgársághoz jutnak, és olykor sikeresen felfrissítik a magyarnak mondott génállományt. Elterjed a szörmebunda, ha tankot nem akar magának tőlük, bárki géppisztolyt vásárolhat, vagy a közvetítésük révén hozzá lehet jutni a nagydobozos, piros kaviárhoz. Valamennyi magyar ünnepségen eredeti orosz pezsgőt szolgálnak fel. Boldogan maradnak itt, rossz sorsukra panaszkodnak, a kíméletlen oroszellenességre, és reggelenként futókaszinú pongyoláktól virít minden egykori tiszt lakótömb erkélye.

– Hm. Mi az a futóka?

– Vidéki kertek szemnek nem való részei befuttatására szolgáló növény. Magról vetik, gyorsan növekszik, és reggel nyíló kék, illetve lila tölcsérvirágait nagyon szeretik dicsérni a ténsasszonyok. Nehogy megkérdézzed, hogy kik azok a ténsasszonyok.

– Persze. Nem felejtettem el. Egykor megmagyaráztad.

– Neked szerencséd volt – emeli a vodkásüveget pápkára ESZE. – Judith jó asszonyod volt. Jött veled.

– És szült egy fiút. Akit itt hagyott.

– Az, hogy itt hagyott, be volt az ügybe kódolva. Csak nem gondolod, hogy itt – mutat ki az ablakon a városra ESZE – le lehet élni az életet?

– Le. Amúgy szar időszakom volt. Mondjuk, értem őt.

– De megverni nem verted?

– Nem sokra emlékszem, miután kitelepítenek minket Moszkvából. Összefolyik minden. Semmi háttérrel lakást keresni? Gyorsan feléltük a tartalékunkat, hónapokig egy vagonban laktunk, majd egy raktárban, támogatók nélkül. Azt hiszem, volt, hogy egy-egy tenyeres elcsattant.

– A közép-európai asszonyok nem tűrik a verést. Ha adnak magukra. Ha érnek valamit is. Legfeljebb, ha irodalmi műben teszik ezt velük.

– Judith adott – mondja pápká, olyan hidegen, ahogyan megszólalni mindedig nem hallottam.

ESZE helytelenítőleg rázza a fejét, és nagyon komolyan figyeli pápkát. Hol az arcát, hol a kezét, hol a mellkasát. De pontosan nem tudható, miért is.

– Jerma?

– Képkereskedői varázslat! Jelena állítása szerint az új lakást új tárgyakkal kell bebútorozni – egyszer csak betoppan, Moszkvából jön, Moszkvába megy, a köztes időben meg átalakítja az életemet. Reggel a régi, ócska cuccokat hagyom a lakásban, este már minden bútor-darab vadiúj, terpentinszagú szőnyegeket terít a padlóra, s a konyhában Moulinex turmixgépen készíti a fiúnak a vacsorát. És néhány napon belül ideszervezi Jermát. Valamelyik peremkerületi negyedből érkezik, nem tudom, honnan. Tudod, azoknak a kis helyeknek a nevét, ahol nem jártam, nem tudom megjegyezni. Akkor már Angliába és Németországba mentek az otthon maradni és férjhez menni nem akaró lányok, nagyjából olyasmikért, mint korábban Olaszországba, de nem feleségnek, hanem bébiszitternek, cselédnek vagy prostituált-nak. Jerma munkanélküli volt.

– Többnyire egyszerre mindegyiknek.

– Jermát ide ejtőernyőzteti Jelena. Beszerzi számára a hivatalos tartózkodási engedélyt – állítja, nem kellett ehhez más, mint néhány telefon. Amúgy is, azt akarom, hogy a gyerek beszélje a magyart.

ESZE pedig őszintén helyesli ezt a döntést.

– Újabban, úgy tűnik, hogy egyre többet felvetődik benne, hogy utazna vissza. Összegyűlt a pénzmagja, vehet belőle házat, ha ügyes, kerttel. Munka meg, állítólag, van, mármint a hírek azt állítják. Azt állítja. Mondjuk, ezt azért ellenőrizni kell, az újságírás nem az igazság elmondásáról szól. Mondjuk, akadnak ottani ügyeim, azokat el tudná látni, megbízható.

– Megbízható nő? Ne nevettesd ki magadat! Ilyen a világon nincs. S Jelena?

Pápká nehézkesen tápáskodik fel, mutatja, hogy érzi, nehéz és fáj a dereka. Bakuban minden férfi első mozdulata az, ha feláll, hogy rámutat valamelyik fájó, viseltes testrészére. Pápká se különb. Vizelni indul. Rángatja a cipzárját és markolássza a tökét, ahogyan a férfiak

egymás előtt hivalkodnak. Mire végez, a WC ajtaja előtt ott toporog ESZE. Én is beállok a sorba.

Visszatalálnak az asztalhoz. A kiürült üvegek eltűntek, bontatlanok kerültek elő. Pápká tudja, hogy Jerma gondoskodik róluk. ESZE azt hiszi, pápká a jó vendéglátó.

ESZE rákönyököl az asztallapra, előredől, a nyaka hosszúra nyúlik, és ellentmondást nem tűrő hangon szól pápkára, hogy hallgassa meg az új versét. Lehunyt szemmel szaval, közben bogas ujjával forgatja a poharát. Áll az utcasarkon, szoborként, járókelők kerülgetik és kóbor kutyák. Szoborként sem múlik el a szeméből az az álom, amelyet egy lányról lát. A lány felébred, lefekszik, fel és alá járkál, lengén öltözik, a sortján átsejlik az ágyékszőre. A szoborrá merevedett költőnek eszébe jut az a néhány hónap, amit a lánnyal együtt tölt, miközben hullanak a falevelek (azt nem tudni, hogy a lánnyal töltött időszakban, vagy pedig az utcasarkon, ahová a szobrot állították). Hidegek a szelek, fagy, záporozik a hó, száraz a járda, virágárusok rakják ki a kosaraikat, szóval telik az idő. A kosarak virágaitól ugyan boldog a költő, de a figyelmét azok nem terelik el a lányról. Mindenhová követi a lányt, mintha láncra lenne fűzve, sétatutakon és lakásokban, szobáról szobára, rendületlenül. Felhívja a lány figyelmét arra, mennyire szép, és mennyire gyorsan múlik az élet. S ebben az életben ő valamennyi éjjel újjászületik azáltal, hogy éjjelente ott állhat a lány ágya mellett, nézi, széthányt karokkal mint hever, melle miként domborodik, combíve hogyan zárul.

- Szép – konstatálja pápká. – Ilyesmiről Ovidius és Petőfi is ír.
- Persze. Ez egy vándormotívum. Mondhatni, toposz.
- Ja, a *Boldog herceg* is ilyesmi. Oscar Wilde-tól.

ESZE arra kéri pápkát, hogy fordítsa le a versét azerire. Rajta kívül senki nincs, indokolja, aki meg tudná tenni. Olyan sincs, feltételezhetően, aki képes lenne rá. Ugyan nem ismeri az itteni poézist, meglehet, errefelé nem él valódi költő, de biztos abban – és legyezőformájúra széttartott tenyerét meglengeti az asztal fölött, mint aki nem tudja, a poharat ragadja-e meg, vagy a sörösüveget, avagy a szúnyogot kergesse el, esetleg a bizonytalanságának ad nyomatékot –, hogy a bánatos szerelmes verseket itt szeretni fogják. Biztos abban, hogy harminc év múlva ehhez hasonló panaszos verseket ír majd valamennyi magyar költő, és felsorol néhány magyarosnak egyáltalán nem hangzó nevet, Marno, Kukorelly, Kemenczky. Pápká visszakérdez rájuk, mondja, egyikkel sem találkozott személyesen,

nem hallott róluk, holott a Bajza utcai Írók Palotájában – a magyar Írószövetség székháza, az egykori Kramer urak lakóháza, helyesbíti ESZE – Judithtal többször megfordul, mi több, az Írószövetség akkori elnökével, Göncz Árpáddal is ott találkozott.

– Pedig Kemeckzy Juditnak van egy kitűnő verse, mármint a sok kitűnő között egy valódi költeménye, amelyben a feltaláló papájáról szól, aki elkészíti – talán a lánya számára, hogy elmehessen az országból – a Duna alatt járó hajót. Afféle édesvízi tengeralattjárót.

Egyáltalán, helyteleníti, hogy pápká, ha úgyis akad elegendő szabadideje, miként most is, az olyan léhaságokra, mint az ő, ESZE vendéglátására, nem fordítja le a legjobb magyar írók némely művét. Biztosan sok jó magyarul született regényt ismer, vagy azerire átültethető, itt is érthető, általánosabb emberi érzésekről szóló költeményt.

– No, megállapíthatom, inni továbbra is tudunk – tereli vissza a régi irányba pápká a szót.

– Holott nincs sós uborkád. A vodkához az járna. Az legalább valami ízt ad hozzá. Az oroszok vodkája íztelen, mint minden közönséges orosz.

– De legalább van lelke!

– Most helyeselni kellene? – ESZE felugrik, és pápkához imbog. Ráborul, és ölelgeti.

– Ne haragudj, reggel nem tudtam, hogy itt vagy. Aztán a nagy örömtől kiment a fejemből, haver!

– Haverod az apád fasza! Barát! Kérlek, mondd továbbra is, barát!

– Bocsáss meg, igazad van. Mindörökké.

– Ámen. Miért tűntél el ennyi időre? Nézzed meg, a fiad lassacskán egyetemre jár!

– No, no, csak most, ha megy gimnáziumba. Egy-két év múlva lesz oda való.

– Jó, túloztam kissé. De akkor is, lehet az öt éve is, hogy semmi hír felőled. Baszki, 1995 van! – válik ESZE ingerültté.

– Hét az, barátom, de micsoda hét év! Életünk delelője! És mi hír a sikereidről?

– Újabban mifélek mindenki sikeres, bár a közösségi lírának annyi – ESZE egy láthatatlan gitárt kap a kezébe, és pengetni kezdi.

– A neoavantgárdot ugyan lehúzták a WC-n, a siker azonban nem marad el. Addig, amíg meg nem emberesednek a fiatalok. Aztán pedig senki se lesz miközülünk sikeres, megyünk a darálóba. Azt ugyan

nem fogom bevárni! De okosak ezek ám! Kitenyésztk az arisztokráciájukat, mind az irodalomban, mind a gazdaságban, amit persze rövid pórázon tartanak.

– Dől a lé?

– Hát az nem dől. A reprezentatív antológia, az évente megjelenő *Kor versei* semmit sem fizet a közlésért. Amíg a szerkesztő barátja, a neurotikus pszeudoesszéista haverkodik velem, minden évben benne voltam a kiválasztott százban. Most, hogy összerúgtam vele a port, kipenderítenek a szerzők közül. Na, de mindegy, úgyis csak a kiadó liblingjei köré gyűjtögetik a sleppet. Visszavonulok a szobámba, nem tartóztatnak.

Éjjel kukorékolásra ébredek. Pápká egetrengetően horkol. A játékszobámban, amely annak ellenére megmarad annak, hogy évek óta be sem léptem oda, a meztelen ESZE toszik. Egészen gusztustalan, lottyadt a segge, rásüt az utcáról a villanyfény. Azt látom, ki fekszik alatta. Jerma se kívánatos, ahogyan ESZE alatt vergődik. ESZE megszakítatlanul kukorékol a polcon lévő kakasomhoz, mintha az képes lenne válaszolni. Messze a hajnal.

A következő este ki sem megyek a szobámból. Úgyis behallatszik minden. És tükörből amúgy is láthatnám őket. Egyetlen szót sem engedek el a fülem mellett, de a szemem nem kitartó. Nyitott könyv hever előttem, bele sem pillantok, nem látom a sorokat. Olyan, amilyenek a felnyitott könyvnek kell lennie, ha olvasója nélkül hever. Jerma nincs itthon. ESZE és pápká ott folytatja, ahol abbahagyták. ESZE elnézést kér, nem tudhatta, hogy Jerma pápkáé. Mármint hogy a szeretője. Vagy hogy rájár. Őrá meg, ha iszik, és tegnap sokat ivott, ámbár ezt pápká is elmondhatja magáról, rájön a kangörcs, régen is ez volt, ismerheti jól, ennyiben nem változott meg. Minek itatta? Bocsánatot kér, barát a baráttól, akiknek volt úgyis több közös nőjük. Jermáról, bár előfordulhatott volna, több szó nem esik.

ESZE a napot a városban tölti, helyszínről helyszínre jár a delegációval. Tudja, hogy este fogadásra illene menni, megmondják előre, Közép-Ázsiában nincs nap, amikor ne találnának alkalmat a fogadásra. Ez éppenséggel hivatalos, mindenkit elvárnak, ahogyan a városházán a főváros eredményeit bemutató nacsalnyik kifejti, meglepetés készül, amelyet valamennyi vendégnek át kell élni, hiszen az ő élvezetükre szolgál, de ESZE azt is tudja, hogy mindebből kimarad. Az idegenvezető és az íródelegáció vezetőjének rosszállása ellenére lepattan. A mai fogadás sem érdekli, a birkahúst nem kedveli, akkor

sem, ha azt a vacsoraszomszédja szedi a tányérjába, a delegációtagok otthon unalmasak, hagyja őt mindenki békén. Ha így is erősködnek, megmondja, ékesszólóan kifejti, miként a rétorok szokása – a rétor szót megízlelve másodjára is kimondja –, ahogyan a rétoroktól elvárható, hogy a léhűtő műkedvelőktől a világ bármely pontján tartózkodik. Elég! Szabad ember! Ettől a tolmács elerőtlenedik. De ESZE tovább dohog.

Majdnem el lett rontva a napja, legalább sötétedésig, s hogy a feszültségét oldja, az oldaltáskájából időnként laposüveget halász elő, és meghúzza. Holott megmondták neki, a hőségben nem célszerű töménytet fogyasztani. Ráadásként arra is figyelmeztették, hogy erre-felé, ha valaki részeg, a rendőrök hamar beviszik a detoxikálóba. Senki nem kérdezi, ő mit szeretne megnézni. Semmi esetre nem találkozik tévébemondó-mosolyú hoszteszekkel, a magyar könyvkiadási lehetőségek felől érdeklődő veterán újságírókkal, bizniszre áhító tolmácsokkal és társalkodóként ráállított helyiekkel. Arra kéri az idegenvezetőt, hogy ismét írja be a szálloda címét a noteszébe, a tegnapi följegyzést kitepte és elhagyta, bár emlékszik, a zsebébe süllyeszti, ha szüksége lesz rá, éjjel a taxisofőr orra alá tudja dugni, de nyilván kirántotta egy papír zsebkendővel, vagy akkor, amikor a bazárban fizetett. S azt is, hogy a következő reggel hány órára jelenjék meg. Mikor kezdődik a programjuk. A város megtekintését nem hagyja ki, mindegy, hogy gyalogos lesz-e a séta, vagy mikrobusszal viszik őket, bár ő személyesen jobban kedvelné a mikrobusszos változatot. Az idegenvezető hitetlenkedik, húzogatja a vállát, amikor a delegáció többi tagjának beszámol az eseményről.

ESZE pedig körbejárja a földszinti parfümériát, téblábol, be-be-pillant a tárlókba és a szekrényekbe, s végül, hogy újabb érdeklődésre számot tartó dolgot nem talál, egy üvegcset vásárol. Kiáll a térre, forgatja a gondosan becsomagolt illatszert, és várakozik. A díszes selyempapíron át is érzi a szer nőszagát. Pápkának váratlan elfoglaltsága akad, nem megy érte, sofőrrel küldi a kocsiját. A sofőr jóképű, nővetköztető-tekintetű bakui macsó, ügyesen vezet, fölhalálja magát, föliseri ESZÉT, betuszkolja a hátsó ülésre, és átfuvarozza a hőségtől zaklatott városon. Az automata sebességváltós Volvóban a légkondicionálás minden igényt kielégítő, s a sűrű ablakok miatt a benne helyet foglaló utasokra nem lehet rálátni. Az ablaküveg hűti le tán a kinti levegőt, véli ESZE, mivel attól a pillanattól, hogy helyet foglal a kocsiban, árnyékba borul a város. Számos hasonló járművel

találkoznak. ESZE eldönti, rákérdez pápkánál ennek az okára – de pápka nem tudja a helyes választ. A gépkocsi-kereskedőket érdemes kérdezni, hezitál, az utóbbi években egyéni megrendelés alapján behozott, eltérő típusú autókkal valóban nem szokás találkozni. Talán, mert nincsenek. Talán, mert a gépkocsit használók egyik csoportja jó, ha lesötétített autókkal jár. Hogy miért, arra több okot talál. Mindenekelőtt, mert az ilyen főszerek diszkrétek. Amúgy vonaton és hajón szállítják be mindet, az autók nem kerekeken jönnek, ezek a kocsik így tarthatók nagyobb biztonságban, a sérülés veszélye kisebb, ámbar kizárólagosan Kazahsztánon keresztül. Azaz Kazahsztánból, hajóval. Talán a kazahsztáni viszonteladók adhatnak ESZE kérdésére érdemleges választ. Itt nem találkozhat másvalakikkel, csak a viszonteladókkal, egészíti ki az okfejtést. Hát közvetlen információkhoz nem jutsz, ha szükséged lenne rá. Ilyesmire pedig, általában, nincs igény. Hatályos törvényekről, jogszabályokról – szabad-e ilyen ablakú gépkocsikat forgalomba helyezni – nincs tudomása. Meg hát – jegyzi meg végezetül – mindez lényegtelen. Errefelé senki sem üti bele az orrát a többiek dolgába. Ettől marad nyugalomban a világ. Ettől süt a nap. Ettől lehet az árnyékban nyugalommal elheverni.

– Kellékek, nyilván! – de a kijelentést pápka kérdésnek értelmezi. Miféle szükség kényszerítette ki a létüket?

– Valami presztízs, rituális körítéssel. Ez lenne a szakszerű válasz. De a Kaukázus vidékén ne keress se tudományosan megálló indokot, se észszerű magyarázatot a dolgok menetére. Olyan ez, mint az evolúció. A körülmények bonyolult együttállása megteremt valami olyat, aminek nincs hosszú távú célja. Csakis jelenléte van. Idővel meg nem lesz.

– A valójában érdektelen események képesek összemósódni, sőt éppen abból tudjuk, hogy érdektelenek, mert egymással összeolvadnak. Volt négy hónap, meglehet, több is, a már emlegetett hét évemen belül, amikor a könyvtárból, az egyik könyvtárunkhoz közeli iskola kérésére, mivel ott alternatív oktatás folyt, s a tanulók mindennap használják az amúgy jó állománnyal rendelkező iskolakönyvtárat, ugyanakkor az iskolai könyvtáros megpattant, külföldre távozott, mifelénk nyitottak az országhatárok, a kispénzüek és a pályakezdők a nagyobb jövedelem miatt akkor kezdtek elmenni az országból, de meglehet, valami zavaros ügy folytán, mondjuk összeszűrte a levelet az iskola igazgatónőjével, vagy elsinkófálta a begyűjtött késedelmi díjat, nos, én lettem kiszemelve helyettesítőként. Abban az iskolában né-

hány órát tanítok, úgy mondják a tantárgyat, hogy könyvtárismeret. Bár fővárosi, de külvárosban épült az iskola, szokásos felszereltségű és állagú, a lakótelepi gyerekek közül mindenkit befogad válogatás nélkül, mintha mindegyik azonos képességű és azonos igényű lenne, már ha nem akarnak magániskolába járni. Az intézménynek az a sajátossága, hogy a testileg, illetve a szellemileg sérült, továbbá a halmozottan hátrányos helyzetben nevelkedő gyermekek együtt tanultak a normál körülmények közül származóakkal. Ilyen összetételű csoportot kaptam, taníthattam a könyvtárismeretet, nem volt más választásom.

Mindent megcsinálok, polcokat szerelek, könyvet pakolok, a falitáblára hetente kitűzöm az új nyomtatványok listáját, többnapos tanulmányi kirándulásra kísérem őket. A csoportom éppenséggel a Kiskunság buckáit tanulmányozza, ami azt jelenti, hogy naponta sok kilométert gyalogoltatjuk őket, megfigyelik a szél okozta talajmozgást, a homokfelületek növényzettel történő betelepődését, a szukcesszió állapotát, és esténként tábortűz mellett közösen fogyasztjuk el a tartós élelmiszerekből magunk előállította vacsorát. Laci, Piskor Laci, micsoda név ez, a hatodikos évfolyam legaranyosabb és egyben legostobább kislánya cigány, de jólnevelt, felnőttfüggő és ápolt. A gyerekek, ellentétben a szüleikkel, ápoltak – ámbár susogós dzsoggingban járnak iskolába és hamis márkás edzőcipőben. Az ilyesfajta öltözék, ugye, nem mutat jól koszosan. Laci hol az osztályfőnöke kezét markolja, hol az enyémet. A tenyerében lüktet a szíve. Az alkalomra kiválasztott felnőttől nem válik le sosem. Szolgálatkész, mindig követi a tanári utasításodat, csak ne legyen az túlságosan bonyolult. Két szatyornál többet nem bízhatok rá. Laci terepgyakorlati költségeit az osztályban tanuló gyermekek szülei finanszírozzák, akik a tűző nap ellen számára egy baseballsapkát ajándékoznak. Lacika – számol be egyre harsányabban ESZE – a fiúhálóban, amikor alvásra készítik elő az ágyakat, lehúzza a huzatokat a párnáról és a plédről, akkurátusan összehajtogatja és becsúsztatja az ágy alá. Meghökkenek, megkérdem, miért csinálja ezt. Minálunk otthon ez a szokás – hangzik a magyarázat, s menten kitör az osztálytársaiból a röhögés. Elsírja magát. De nem ez az érdekes. Az sem, hogy nem volt a helyzetben megfelelő módú a számonkérésem, hiszen nem tanárosan, hanem apaiként lehetett értelmezni. Hanem hogy Laci az elalvás előtt ollóval felszabdálja az ajándékul kapott, amúgy kedvelt,

ezért szüntelen a fején tartott baseballsapkát. Ennyit a rituáléről. Na meg a presztízsről.

– Mit tettél? Mi a vége?

– Többet nem tanítok, nem dolgozok iskolában. Nekem az ilyen helyzetek megoldásához nincs kellő felkészültségem. Mármost felkészítettségem. Könyvtárosnak, sőt költőnek sem megfelelő az a hely.

– Szóval a költőket továbbra sem tartja el az állam.

– Akadnak azért olyanok, a jó szolgálat fejében. De akkor, amikor egyetlen év alatt négyezer verseskönyv jelenik meg, s kétezer-ötszáz számon tartott költő tart igényt a költőségre, mit lehet tenni? Te? Te miből élsz?

– Közvetítésből – s pápká rám csukja a szobám ajtaját.

Később beszél.

– Együnk.

A segítségével kihordjuk a konyhából, amit Jerma előkészített. Bőséges a felhozatal, konstatálja ESZE, elegendő lesz ez akár többszöri vacsorához. A vacsora utáni dolgok elegendőnek tűnnek, köztük ott a mogyoróvajás keksz is, amely után mindig áhítozom. Azt azonban pápká visszateszi a fridzsiderbe.

Minden hideg, pedig szokás szerint este meleg ételt eszünk. Jerma arra gondolhat, hogy többször fogunk vacsorázni. Pápká olykor megteszi. S akad savanyú uborka és olajbogyó, na és fakéregből készített dobozkákba csomagolt sajtok.

Apám a kefirjébe darabolja a tányérjáról a savanyúságokat, csípős fűszereket kever hozzá, és néhány fokhagymát présel rá.

– Büdös. Megeszed? – s kérek belőle. – Megkóstolod? – fordul ESZÉhez. – Igazán finom.

– Itteni étel?

– Nem éppen. Errefelé mindenhol megcsinálják. Már akkor, ha kevés az alapanyag. De ami akad, s jobb a több, mint a kevesebb, azt belevágják, csak kellően savanyú legyen. A fokhagyma mennyisége természetesen ízlés szerinti. Mi sok fokhagymát eszünk.

– Pompás. S mi az, ami nem hiányozhat belőle?

– A kefir. Az uborka. A hagyma. Gyakran készítem, nem ördögösség.

– Jó, hogy akad, amihez kell a varázspálca.

– Persze. A megélhetéshez. Mármost az ahhoz szükséges munkához.

– Nincs semmi gondod?

– Már nincs – pápká ruszlit töm először a szájába. – De volt. Kezdetben, két éven át, hol itt, hol amott, de mindig hoppon maradtam. Aztán átkerültem a várakozók sorából az előtérben ülők közé, amelyek közül időnként beengedtek valakit az ajtón. Éppen akkor maradtam egyedül a fiúval – bök felém a villájával, mintha ESZE nem tudná, én vagyok a fia.

– Örülök, hogy egyenesbe jutottál. Maradjon így.

– Küzdés, küzdés és küzdés. Minden percben küzdés. Láttál Bakuban aggastyánt? Hát nem láthattál, mert nincs. Ők olyan helyen élnek, ahol híre sincs az olajnak. Legfeljebb az olajfáknak. S legfeljebb a tankban, az autójuk farában vagy az alján.

– Olajos vagy?

– Olyasmi. Ha nem is fénylik attól a képem.

A vacsora végeztével, a szobámba visszatérve bekapcsolom a tévét, de leveszem a hangját. Ismét odaülök a könyv felé, de inkább bámulom a képernyőt, s a szájmozgásból fejtem meg a szereplők mondanóját. Pápká egyszer benéz hozzám, kérdi, mikor gondolok aludni menni. ESZE egyre hangosabb, pápká hangszíne és hangereje nem változik.

– Miként lehetséges az, hogy ugyanazt érzem most is, mint tegnap este?

– Beszívtál? Vagy dugni akarsz?

ESZE bünbánóan hajt fejet.

– Nem, ilyesmiről szó sincs. Még. Amióta veled vagyok, olyan, mintha versben élnék. Vagy a vers költözne belém. Lényegében mindegy, a kettő ugyanaz.

– Úgye nem fogsz megbolondulni?

– Erre nem vennék mérget. De ha afeől érdeklődsz, hogy éppen meghibbantam-e, bátran mondhatom, nem! Egy tökéletessé formázott, első olvasásra érthető, habár sajátos nyelven megszólaló verset azonban érzékelek.

– S egyszerre vagy benne a versben, a vers pedig benned, ha jól sejtem.

– Valahogy úgy.

– Kerítsek ceruzát és papírt?

– Nem, a noteszembe szoktam beírni. De ebben a pillanatban nincs szándékomban.

– Nem akarsz egyedül maradni? Ha csak rövid időre is? Tudod, mindig tiszteletben tartom az ihletett időket.

– Menj, ha van dolgod! Úgy érzem magamat, mint akinek a fasza a lucskos pinában éppen élvezés előtti pillanatban mozog, de aki máris tudja, hogy a prosztatájába fog, befelé élvezni. Vagy inkább beszéljünk?

– Kérdezted, miből élek. Üzleteket komponálok. Eladókat hozok össze a vásárlókkal. Innen és megannyi utódállamból. Olajimport.

ESZE tölt pápkának, és magáról sem feledkezik el. Egyetemi előadóteremben, nagy hírű professzorok előadásán ülhet ilyen módon: hátát kihúzza, vállát felemeli, hátradől, s a lábát a széklábak közé illeszti. Feszülten és érdeklődően pillant a barátjára. Főlemeli a poharát, koccint, nem vár választ, belekortyol és odakoppantja az asztalaphoz. Alkarját az asztalnak támasztja és várakozik.

Pápká hümmögésében van valami szokatlan. Egyszerre vesz tudomásul valamit, és tiltakozik ellene. Meglőtyböli a vodkát a pohárban, mintha ellenőrizné, úszik-e benne kosz, a szoba mind a négy sarkát számba veszi, becsukja az ablakot, s bejön a szobámba, hogy hangot adjon a televíziónak. Aztán nekikezd, nagyon hosszan beszél. ESZE nem szól közbe, meg se moccan a székén.

– Itt egyetlen dolog van, de az csőstül, és ezt a csövet, azaz csövet nagyon komolyan kell venni. Benne folyik oda és vissza minden gazdagságunk. A feldolgozott, szintiszta, borostyánsárga kőolajról beszélek, amely értékeesebb a borostyánnál is, ha nem is akkora hasznú, mint az arany.

A háztartási tüzelőolaj, amelyre az éghajlati változatossága miatt Európának nagy szüksége van, kémiaiilag azonos az üzemanyagnak használt gázolajjal, viszont nem tankot, traktort, autót üzemeltetnek vele, hanem kályhát fűtenek. Számos európai állam, legújabban Magyarország kormánya szociális megfontolásokból a háztartási tüzelőolajat sokkal kevésbé adóztatja, mint a borostyánszínű dízelt. A rendszerváltás előtt, 1988-ban született nálatok az a jogszabály, amely felhasználási módjuk szerint szétválasztja a gázolajtipusokat. A fűtésre szolgáló, olcsó háztartási tüzelőolaj után nem vetnek ki fogyasztási adót, míg a gázolajnak minden literje után 23 forint ez az adó. Ezenkívül a háztartási tüzelőolajnak tíz százaléka az általános forgalmi adó, míg ugyanannak a kőolajszármazéknak gázolaj néven huszonöt százaléka az áfája. Ez a különbség, a kétfajta gázolaj árának adótartalma közötti eltérés nyújtja a kereseti forrást. Hiszen korábban csak az állam kereskedett az energiahordozóval. A rend-

szerváltással Magyarország esetében azonban bárki bekapcsolódhat az olajüzletbe.

A két gázolajfajtát fizikailag megkülönböztetendő, a háztartási tüzelőolajba piros színezőanyagot kell keverni. Ehhez Németországból importálják az olajos szakzsargonban szörpnek nevezett festéket. Ez az anyag állítólag arra szolgál, hogy bekocsonyásítsa az autókba töltött gázolajat, ami így eltömíti a dízelmotorok adagolórendszerét. Azonban az olajosok tudják, ez kamu szöveg. Pusztán hitegetés, a szörp csak színezésre alkalmas, az autók vidáman közlekednek a piros gázolajjal is, s az sem biztos, hogy a szokásosnál korábban mennek tönkre. Manapság a gépkocsi tervezésekor bekalibrálják a gépkocsi élettartamát, ennyi időn belül pedig semmiképpen nem tudja a szörpös gázolaj szétroncsolni a motort.

Kezdetben a vámosságok egy része szemrebbenés nélkül ráírta a vámpapírokra, hogy a tartálykocsikban lévő gázolaj nem egyéb, mint háztartási olaj: így jóval kisebb járulékokkal lehetett bevinni az országba, a különbözetből a beszállítónak is jut, a vásárlónak is. A lefizetett vámosságok ahhoz sem ragaszkodnak, hogy a piros festéket belekeverjék a gázolajba, így azt azonnal piacra lehet dobni dízelként.

Utóbb, hogy a vámosságok egyre gyakrabban lebuknak, nem jelent problémát a pirosra festett gázolaj sem. A Mol vegyészei közül néhányan elárulják a festék kicsapatásának receptjét. Ezt az eljárást nevezzük szőkítésnek. A technológia egyébként végtelenül egyszerű. A festéknek használt vegyület, a ferrocén ugyanis erős savak hatására elbomlik. A szőkítők távoli tanyákon eldugott tartályokban tömény kénsavat kutyultak a piros olajhoz, húsz–harminc perc bűvárszivattyús kevergetés elegendő idő a folyamat lezajlásához, aztán a kicsapott festéket mészhidráttal ülepítik, és kész a meló, a gázolaj kisárgult.

– Te melyik fázisba szállsz be?

– Hol ebbe, hol abba. Összekötöm a két végpontot, ehhez vannak meg a kapcsolataim. Összehozom azokat, akik eladni akarnak azokkal, akik gázolajat kívánnak venni. Kialakultak a kapcsolatok a vámosságokkal, a szőkítőkkel is. Minden mást Magyarországon belül intéznek. Nekem jön a haszon után egy bizonyos, fuvaronként eltérő százalék, amikor átment a határon a tartálykocsi. Abból fizetem az itteni kapcsolataimat, a többi az enyém.

– Megéri?

– Nincs választási lehetőségem. Életveszélyes biznisz. Már ameddig tart. Eszement a kockázat, túl sok országot kell ismerni. Sokan

akarják a forrást megszerezni. Sokan kizárólagosan tevékenykednének. Farkastörvények uralkodnak. S körülményes a tranzakciók sorozatával eljuttatni a célállomásra a gázolajat. Tudod, hogy van ez. Egyszer hopp, máskor kopp. Most éppen felgyújtották egy tartálykocsimat, máskor kirabolják, jó, ha minden harmadik ér el valamelyik határig.